

20. A könyvtár fogalma, könyvtárak típusai, jellemzői, részei

A könyvtár fogalma

- A könyvtár szó görög eredetű (bibliotheke).
- A könyvtár könyvek összessége; azaz bizonyos szempont alapján összeválogatott dokumentumgyűjtemény, amelyet megőrzésre, olvasásra szánnak, feltárnak és rendeznek.
- Könyvtárnak lehet még azt az intézmény, maga az épület is
- Könyvtárnak nevezhetők a különböző könyvsorozatok is (pl.: Diákkönyvtár sorozat)
- Az informatikában az adathordozókon tárolt fájlok rendezett halmazát nevezzük könyvtárnak (Windowsban fá struktúrájú).

A dokumentum fogalma

- Rögzített ismeretet tartalmazó, az ismeret átadására szolgáló anyagi objektum, önálló szellemi termék
- Lehet: könyv, folyóirat, kézirat, fotó, térkép, elektronikus adathordozó

A könyvtárak típusai tulajdon szerint

- A közkönyvtárak a széles rétegek számára létesültek, és elérhetőek mindenki számára
- A magánkönyvtárak egyéni vagy családi gyűjtemények. Egészen a XIX. századig csak ilyen könyvtárakat ismertünk.
- Széchenyi Ferenc 1802-ben a nemzetnek ajándékozta saját könyvtárát, és ezzel megalapozta az Országos Széchenyi Könyvtár gyűjteményét.

A könyvtárak típusai felhasználók köre szerint

- *Nyilvános könyvtár* (közművelődési, nemzeti könyvtár)
- *Korlátozottan nyilvános könyvtár* (egyetemi, iskolai könyvtárak)
- *Zárt könyvtár* (muzeális könyvtárak)

A könyvtárak típusai funkció szerint

- *Nemzeti könyvtár*: Országos Széchenyi Könyvtár. Fő feladata a magyar vonatkozású dokumentumok gyűjtése és feldolgozása.
- *Közművelődési könyvtárak*
- *Egyetemi könyvtárak*
- *Tudományos és szakkönyvtárak* (Legnagyobb és legrégebb tudományos könyvtárunk a Magyar Tudományos Akadémia Könyvtára, amelyet 1828-ban alapítottak.)
- *Iskolai könyvtárak*

A könyvtárak feladatai

- Számbavétel: az adott tudományterület számbavétele
- Gyűjtés: a dokumentumok beszerzése
- Megőrzés: elektronikus dokumentumok (formátum, fizikai hordozó)
- Szolgáltatás – kölcsönzés, másolatkészítés, kapcsolattartás

A könyvtárak belső terei, részei

Használat szempontjából a könyvtárak fő területei általában a következők:

- Szabadpolcos övezet (ahol a kölcsönözhető könyvek találhatóak)
- Olvasóterem (folyóirat-olvasó), kézikönyvek
- Katalógusterem
- Kölcsönzőpult
- Médiatár
- Számítógépterem
- Kutatószoba (nagyobb könyvtárakhoz, ezeket dolgozók használják)
- Egyéb (fénymásoló, kávézó, kiállítási tér)

Az állomány felosztása

- Szépirodalom: regények, elbeszélések, drámák, versek stb. Ezek az író nevének betűrendjében kerülnek fel a polcokra.
- Szakirodalom: A különböző tudományágak szakirodalma. Ezek a könyvek ETO rendszer szerint kerülnek a polcokra. Az ETO (Egyetemes Tizedes Osztályozás) rendszer az ismeretterületeket és tudományokat 10 fő osztályba sorolja. A főosztályok további alosztályokból majd osztályokból állnak.

Pl.: Temészettudomány 500

Matematika	510
Csillagászat	520
Fizika	530
Mechanika	531
Hangtan	534 stb.

- Kézikönyv állomány: Ide tartoznak a lexikonok, enciklopédiák, összefoglaló művek, szótárak. Nem kölcsönözhetőek, az olvasók csak helyben használhatják.

A könyvek típusai

Enciklopédiák, összefoglaló művek: A tudományok tartalmi összefüggéseiben tárja fel az ismereteket. Nagy terjedelmű cikkeket, fejezeteket közöl. Tartalomjegyzékkel és betűrendes mutatókkal egészül ki. Pl.: Biológiai enciklopédia, Filozófiai kisenciklopédia, A magyar irodalom története stb.

Lexikonok: A gyors és rövid tájékozódást segíti, betűrendes elrendezésű. Kis terjedelmű részekre, ún. *szócikkek*re bontja az ismereteket. A szócikkek élén a *címszó* áll. Fajtaik tekintve megkülönböztetünk általános- és szaklexikonokat. Pl.: Magyar Nagylexikon (általános), Magyar néprajzi lexikon (szaklexikon)

Szótárak: A tanulás és ismeretszerzés nélkülözhetetlen eszközei. Betűrendes szerkezetűek. Lehetnek egynyelvűek és kétnyelvűek.

- *Egynyelvű szótárak*: Magyar helyesírási szótár, Idegen szavak és kifejezések szótára, A magyar nyelv értelmező szótára, stb.
- *Kétnyelvű szótárak*: nyelvtanulásra használhatók, pl.: Magyar-Angol és Angol-Magyar szótár.